

KONSULTASYON NG KOMUNIDAD AT ACTION-PLANNING WORKSHOP SA CALAYAN: MAY 2006

Mga Nilalaman

Mga Nilalaman.....	1
Buod.....	2
Acknowledgements.....	2
Introduction.....	3
Bakit may konsultasyon?	3
Konsultasyon ng komunidad.....	3
Consolidation and action-planning workshop	6
Proceedings ng mga konsultasyon.....	7
Cabudadan.....	7
Centro-2/Poblacion	9
Dilam.....	11
Dibay.....	13
Longog.....	14
Magsidel.....	16
Kaniwalan	17
Dadao	19
Consolidation and Action Planning Workshop.....	21
Calayan Conservation Action Plan Jun 2006 – May 2007	23
Buod at Konklusyon	27
Annex 1 – List of Participants	29
Annex 2 – Mga Pagbabago	33
Annex 3 – Calayan Rail Survey Update	36
Annex 4 – ISLA Visual Aid.....	38
Annex 5 – Sample Evaluation Form.....	38
Annex 6 – Mga Larawan ng Kagubatan	39
Annex 7 - Photo gallery	40

Buod

Nagsagawa ang Isla Biodiversity Conservation, Inc. sa pamamagitan ng Calayan Rail Project ng konsultasyon sa mga komunidad ng isla ng Calayan upang malaman kung paano mapapangalagaan ng komunidad ang kalikasan at ang piding, at ibahagi ang resulta ng survey ng piding. Nakipag-usap kami sa mga tao sa barangay at sitio ng Cabudadan, Centro-2/Poblacion, Dilam, Dibay, Longog, Magsidel, Kaniwalan at Dadao noong May 11-28, 2006. Sa mga konsultasyong ito nalaman namin: (1) ang konsepto ng komunidad sa kalikasan; (2) ang mga pagbabago sa kalikasan sa kanya-kanyang lugar; at (3) ang mga hakbang na gustong gawin ng mga tao para mapangalagaan ang kalikasan. Noong May 30, 2006 ang mga output na ito ay ibinahagi namin sa mga ahensya ng gobyerno at organisasyon na may katungkulan sa pangangalaga sa kalikasan at sama-samang gumawa ang mga dumalo ng consolidated action plan para sa pangangalaga sa kalikasan sa Calayan. Ang mga napag-usapang hakbang ay may layuning: i-kontrol ang pagkakaingin, magbigay ng suportang panghanap-buhay, gumawa ng information at education campaign, magtatag ng protected area o sanktwaryo sa Calayan at palakasin ang pagpapatupad ng batas na pang-kalikasan.

Acknowledgements

Isla Biodiversity Conservation, Inc. would like to thank:

Our volunteers Karina Javier, Harvey John Garcia, Michael Morales, Holy Rumusud, Roel Payas, Miguel Suarez, Neil Nuñez, Gedielyn Paje, Raul Jennifer Castillejos and Kenny Escalante who facilitated and assisted in the consultation activities; Calayan LGU and barangay officials, especially Mayor Joseph Llopis and MENRO Bella Llopis, Barangay Captains Nestor Heruela, Rodel Maquiraya, Angel Escalante Sr., German Duerme, Guillermo Bumagat, Lino Escalante and Rodolfo Nuñez who offered support and logistical assistance; DENR RTD-PAWCZMS Jovito Layugan Jr., and CENRO Vicente Bayucan for their support of our project; our friends Vicky Arellano, Armando Llopis, Alfredo Jr. and Emma Ruiz who provided logistical assistance; all Calayan residents who attended our consultation workshops. This project could not have been possible without funding from the BP Conservation Programme.

Introduction

Bakit may konsultasyon?

Naniniwala ang Isla Biodiversity Conservation, Inc. na ang pangangalaga ng kalikasan ay nasa kamay ng komunidad na kumikilos dito. Malaki ang pagkakilala ng komunidad sa pag-gamit at kasaysayan ng kanilang kapaligiran. Ito ang dahilan kung bakit mahalaga na malaman ang isinasaisip ng mga mamamayan tungkol sa kalikasan at sa pangangalaga nito.

Sa pag-konsulta ng mga mamamayan mula sa iba't ibang barangay, malalaman natin ang mga problema at solusyon na karaniwan sa bawat barangay o natatangi sa isang barangay. Ang kaalamang ito ay makatutulong sa pagpa-plano ng iba't ibang ahensya at organisasyon na may katungkulan sa pangangalaga sa kalikasan.

Konsultasyon ng komunidad

Nagsagawa kami ng konsultasyon sa walong (8) barangay at sitio sa Calayan mula May 11 hanggang May 28, 2006. Nakalista sa Table 1 ang mga lugar at petsa kung kailan isinagawa ang mga konsultasyon.

Table 1. Schedule ng konsultasyon

Barangay/Sitio	Date	Venue
Cabudadan	11 May 2006	Cabudadan Barangay Hall
Centro-2/Poblacion	13 May 2006	Centro-2 Barangay Hall
Dilam	20 May 2006	Capt. German Duerme's Residence, Rarasi, Dilam
Dibay	22 May 2006	Pilid Primary School, Dibay
Longog	24 May 2006	Enrique Duero's Residence, Longog
Magsidel	26 May 2006	Magsidel Barangay Hall
Kaniwalan	27 May 2006	Kaniwalan Primary School
Dadao	28 May 2006	Dadao Barangay Hall
Consolidation	30 May 2006	Calayan Multi-purpose Hall

Gumamit kami ng participatory framework sa pag-konsulta. Layunin ng bawat konsultasyon sa barangay at sitio na:

- Malaman kung paano mapapangalagaan ng komunidad sa Calayan ang piding at ang kalikasan
- Malaman kung anong suporta ang kailangan ng komunidad galing sa iba't ibang ahensya at organisasyon sa pangangalaga ng kalikasan
- Maibahagi sa mga taga-Calayan ang resulta ng survey ng piding

Sa bawat konsultasyon, inimbitahan naming dumalo ang mga sumusunod:

- barangay captain
- barangay kagawad (puno ng environment committee at agriculture committee)
- mga representative ng mga people's organization tulad ng farmer's organization at Rural Improvement Club (RIC)
- mga mamamayan na umaasa sa kagubatan tulad ng upland at lowland farmers, chainsaw operators at furniture manufacturers.

Inanyayahan din namin ang mga representante ng mga sumusunod na opisina para maging observer:

- Calayan LGU (Municipal Environment and Natural Resource Office, Municipal Agriculture Office at Sangguniang Bayan)
- Department of Environment and Natural Resources (DENR Region II at CENRO-Sanchez Mira)
- Worldwide Fund for Nature (WWF)-Philippines

Nilalaman ng Table 2 ang kabuoang bilang ng mga dumalo sa bawat konsultasyon. Makikita naman sa Annex 1 ang kumpletong listahan ng mga participants.

Table 2. Participation sa mga konsultasyon

Barangay/Sitio	Bilang ng lalaking participants	Bilang ng babaeng participants	Total
Cabudadan	23	5	28
Centro-2/Poblacion	11	19	30
Dilam	24	3	27
Dibay	29	15	44
Longog	20	10	30
Magsidel	14	7	21
Kaniwalan	13	10	23
Dadao	33	12	45
TOTAL	167	81	248

Ang mga konsultasyon sa Cabudadan, Centro-2/Poblacion, Dilam, Dibay at Magsidel ay isinagawa sa wikang Tagalog, subali't mayroon kaming kasamang Ilocano translator na tumutulong kung kailangan. Sa Longog, Kaniwalan at Dadao, ginamit namin ang wikang Ilocano sa konsultasyon.

Daloy ng konsultasyon

Nasa ilalim ang balangkas ng daloy ng konsultasyon na aming ginamit at pagpapaliwanag sa mga gawain o activities na ginamit sa mga konsultasyon. Sa bawat konsultasyon, minsan ay nag-iba ang pagkakasunud-sunod ng ilang bahagi. Makikita sa Proceedings section ang mga detalye ng bawat konsultasyon.

- *Group dynamics o ice-breaker*

Gumamit kami ng mga simpleng laro tulad ng “Bato-bato,” “Kwentong kalabaw,” at “7-Up” na pinangunahan ng facilitator sa simula ng activity para magising at magkapalagayang-loob ang mga participants.

- *Pakilanlan*

Dito isa-isang nagpakilala ang bawat participant.

- *Mga inaasahan o expectations check*

Ang layunin ng bahaging ito ay malaman ang mga inaasahan o expectations ng mga participants sa umaga ng konsultasyon at malaman kung makakamit sa konsultasyon ang mga inaasahan na iyon. Aming inalam ang kanilang inaasahan sa mga sumusunod: (1) sa sarili, (2) sa mga kasama, (3) sa facilitator at sa ISLA, at (4) sa gawain sa umagang iyon. Sa mga malalaking grupo, hinati namin ang kapulungan sa 3-5 na maliliit na grupo para mapag-usapan ang mga inaasahan nila. Pagkatapos ng talakayan sa bawat grupo, ang mga inaasahan nila ay ini-report ng isang representative sa buong pulong. Sa maliliit na grupo naman, isa-isang nagbigay ng inaasahan ang bawat participant sa buong kapulungan. Isinulat ang kanilang mga inaasahan nang table-form sa Manila paper.

- *Pagpapakilala sa Isla Biodiversity Conservation, Inc. at Calayan Rail Project*

Ipinaliwanag ni Mr. Carl Oliveros kung ano ang Isla Biodiversity Conservation, Inc. at kung ano ang layunin nito. Ipinaliwanag din niya ang layunin ng Calayan Rail Project at ng konsultasyon. (Tingnan ang Annex 4 para sa laman ng visual aid na ginamit.)

▪ *Batayang konsepto sa pag-susuri o Tools for analysis*

Para makatulong sa pagsusuri ng mga bagay, pangyayari at idea, humingi kami ng kasunduan sa mga participants sa tatlong statements:

Batayang konsepto sa pagsusuri (tools for analysis)

- *Lahat ng bagay ay may batayan/dahilan*
- *Lahat ng bagay ay nagbabago*
- *Lahat ng bagay ay magkakaugnay*

▪ *Ano ang kalikasan?*

Mahalaga na malaman natin ang konsepto ng komunidad sa kalikasan dahil dito natin maiintindihan kung paano sila kumikilos dito. Tinanong namin sa mga tao kung ano ang “kalikasan” (o “nakaiparsuaan” sa Ilocano) para sa kanila at para saan o para kanino ito. Sa mga malalaking grupo, muli naming hinati ang kapulungan sa 3-5 na maliliit na grupo para mapag-usapan ang kanilang konsepto ng kalikasan. Pagkatapos ng talakayan sa bawat grupo, ang kanilang mga sagot ay ini-report ng isang representative sa buong kapulungan. Sa maliliit na grupo naman, isa-isang nagbigay ng sagot ang bawat participant sa buong kapulungan. Isinulat ang mga konsepto ng mga tao sa kalikasan nang table-form sa Manila paper.

▪ *Mga pagbabago sa kalikasan*

Matapos malaman ang konsepto ng mga tao sa kalikasan, tinanong naman namin ang mga tao kung anu-ano ang mga pagbabagong nakita nila sa kalikasan at sa kanilang pamumuhay sa mga nakalipas na dekada. Isa-isa naming tinanong ang mga tao mula sa pinaka-matandang participant hanggang sa pinakabata. Inilarawan namin ang mga pagbabagong ito sa pamamagitan ng isang timeline. (Tingnan sa Annex 2 ang mga resulta.)

Nagpakita rin kami ng mga larawan ng kalikasan sa iba’t ibang lugar at mga pagbabagong nangyari sa mga lugar na iyon (tingnan ang Annex 6.) Nagbahagi kami ng mga karanasan ng masasamang pagbabagong nangyari sa mga lugar tulad ng Gen. Nakar sa Quezon province at St. Bernard sa Leyte.

▪ *Action planning*

Tinanong namin sa mga participants kung ano ang magagawa ng komunidad para maiwasan ang mga masasamang pagbabago sa kalikasan sa kanilang lugar. Tinanong din namin kung anong ahensya ng gobyerno o organisasyon ang makakatulong sa bawat hakbang. Sa mga malalaking grupo, muli naming hinati ang kapulungan sa 3-5 na maliliit na grupo para mapag-usapan ang kanilang mga mungkahing gawain. Pagkatapos ng talakayan sa bawat grupo, ang kanilang mga sagot ay ini-report ng isang representative sa buong kapulungan. Sa maliliit na grupo naman, isa-isang nagbigay ng sagot ang bawat participant sa buong kapulungan. Isinulat ang mga mungkahing gawain nang table-form sa Manila paper.

▪ *Pagbabahagi ng resulta ng survey ng piding*

Nagbahagi si Mr. Carl Oliveros ng update ng resulta ng survey ng piding sa Calayan. Tingnan ang Annex 3 para sa mga detalye.

▪ *Evaluation*

Nagpamahagi kami ng mga evaluation forms sa mga participants. (Tingnan ang Annex 5 para sa halimbawa ng form.) Pinasuri namin sa kanila ang konsultasyon sa aspeto ng Paksa, Daloy at Facilitator. Humingi rin kami ng karagdagang puna sa kanila tungkol sa pagsagawa ng konsultasyon.

Consolidation and action-planning workshop

Nagsagawa kami ng isang Consolidation and Action-Planning Workshop sa munisipyo ng Calayan noong May 30, 2006. Layunin ng workshop na ito na:

- Maipa-alam sa mga iba't ibang ahensya ng gobyerno at organisasyon na may katungkulan sa pangangalaga ng kalikasan sa Calayan ang resulta ng konsultasyon sa mga barangay at sitio.
- Bumuo ng isang Consolidated Action Plan batay sa mga mungkahi ng iba't ibang barangay at sitio at mga nakalipas na action plan.

Inimbitahan namin na dumalo sa workshop ang mga sumusunod:

- Dalawang (2) representative mula sa bawat barangay o sitio kung saan nagkaroon ng konsultasyon
- Calayan Municipal Environment and Natural Resource Office (MENRO)
- Calayan Municipal Agriculture Office (MAO)
- Calayan Municipal Assessor's Office
- Calayan Municipal Planning and Development Coordinator's Office (MPDCO)
- Sangguniang Bayan (SB) ng Calayan
- Department of Environment and Natural Resources (DENR) - Region II
- Community Environment and Natural Resources Office (CENRO)-Sanchez Mira
- Philippine National Police (PNP)-Calayan
- Worldwide Fund for Nature (WWF)-Philippines

Makikita sa Annex 1 ang kumpletong lista ng mga dumalo sa workshop.

Ginamit namin ang wikang Tagalog sa pagsagawa ng workshop.

Daloy ng workshop

- *Mga paghahanda sa action-planning*

Gaya ng mga konsultasyon sa mga barangay at sitio, ang workshop ay nagsimula sa pakilanlan, mga inaasahan o expectations check at ang pagpapakilala sa ISLA at Calayan Rail Project. Sumunod dito ang pagbabahagi ng resulta ng survey ng piding at ang pagtatakda ng mga "house rules" at batayang konsepto sa pagsusuri o tools for analysis.

- *Pagbabahagi ng resulta ng mga konsultasyon sa mga barangay at sitio*

Ibinahagi namin ang pinag-sama-samang resulta ng mga konsultasyon sa iba't ibang barangay at sitio: ang kanilang konsepto ng kalikasan, ang mga pagbabago sa kanilang mga lugar at ang mga minungkahi nilang action steps para mapangalagaan ang kalikasan.

- *Action-planning*

Sa bahaging ito, hinati namin ang kapulungan sa anim na maliliit na grupo. Bawat isang maliit na grupo ay nagre-representa sa mga sumusunod na ahensya: PNP, MPDCO, MAO, LGU/Assessor's Office, MENRO at SB. Ang mga grupo ay binuo ng mga representative sa kinauukulang opisina/ahensya at ng mga representative ng mga barangay at sitio. Batay sa pinag-sama-samang action points ng mga konsultasyon sa mga barangay at sitio, gumawa ang bawat grupo ng specific action points nila na may tinakdang tao o ahensyang gagawa at planong petsa kung kailan ang mga ito gagawin.

Matapos ang talakayan ng bawat grupo, ang kanilang output ay ini-report ng bawat grupo sa buong kapulungan at ang lahat ay binigyan ng pagkakataon na magbigay ng puna o mungkahi sa output. Kasabay nito, pinag-sama-sama ng buong grupo ang mga action items mula sa iba't ibang ahensya na pareho o magkaugnay para bumuo ng isang consolidated action plan. Matapos ma-consolidate ang action plan, ito'y ini-review ng buong grupo at ang bawat participant ay binigyan ng kopya ng consolidated action plan.

Proceedings ng mga konsultasyon

Cabudadan

Date: 11 May 2006, 9:15 a.m. – 3:20 p.m.
Venue: Cabudadan Barangay Hall, Calayan, Cagayan
Attendees: Hanapin sa Annex 1 (28 participants)
Facilitator/s: Yen Javier
Schedule and highlights:

9:15 a.m.: Group dynamics: Kwentong kalabaw

9:19 a.m.: Pakilanlan

9:34 a.m.: Mga inaasahan (group discussion at reporting)

 Sarili	 Kasama	 Facilitator at ISLA	 Gawain
Group 1: - Makapagbahagi tungkol sa kalikasan - Makinig sa sarili, kasama, ISLA - Makinig at i-absorb ang conservation ideas	- Marinig ang opinyon ng mga tao - Magsama-sama - Maging masaya - Hindi mahiya	- Malaman ang maibabahagi ng ISLA - Bilang miyembro ng komunidad, maging tapat	- Maging makabuluhan - Makakain mamamayang tanghali - Magawa
Group 4: - Maging protector ng forest - Maging leader	- Cooperation - Educational campaign - Maging member	Dagdagan ang nalalaman para ma-conserve ang forest	- Kung paano ma-conserve ang forest sa Cabudadan - Coordinator
Group 3 : Matutunan nang mas malalim ang pangangalaga ng kalikasan at piding			
Group 2:	Mabahagi sa iba ang nalalaman	Malaman sa Isla ang tungkol sa Piding	Hindi lang sa salita, pati na rin sa gawa
Group 5 : - Malaman ang idi-discuss ngayon - Paano ang gagawin sa agenda		Mahalin ang lahat ng nabubuhay sa isla	Implementasyon

- Batayang konsepto sa pagsusuri

10:39 a.m.: Ano ang kalikasan? (group discussion at reporting)

Ano ang kalikasan?	Para saan ito?
▪ Lahat ng nakikita sa kalikasan ▪ Di gawa ng tao: halaman, kabundukan ▪ Lahat ng gawa ng Diyos kahit noong tayo ay wala pa ▪ Ginawa ng Diyos ▪ Pinanggalingan at lahat ng ginagawa ▪ Kinagisnan	▪ Lahat ng tao ▪ Pinagkukunan ng gamot ▪ Ikinabubuhay: pangingisda at pagtatanim ▪ Tamang pag-gamit ng kahoy, isda ▪ Turista ▪ Para sa ikabubuhay ng tao ▪ Para sa bahay; infrastructure ▪ Ekonomiya ▪ Para sa hayop ▪ Para sa edukasyon ▪ Para sa susunod na henerasyon ▪ Pagkukunan ng ulam

- Ano ang mga pagbabago sa mga nakalipas na dekada ?

(Hanapin sa Annex 2 ang output)

- Conrado: Dumami ang tao kaya may mga problemang ito. Natural ang insecticide [dati]. Pati kalabaw ay walang namamatay. Iwasan ang paggamit ng insecticide... pero kailangan. Para mabuhay tayo, agriculture [ang dapat tutukan]. Kung makagawa ng paraan para mabigyan ng oportunidad sa agriculture.

12:00 p.m.: Lunch break

1:05 p.m.: Carl: Pagpapakilala ng Isla Biodiversity Conservation, Inc. at ng Calayan Rail Project; Pagbabahagi ng resulta ng survey ng Piding

- Discussion ng mga pagbabago
- Ano ang ating magagawa para mapangalagaan ang kalikasan?

Action Plan
▪ Kaalaman - o Pagsasaka (paggamit ng fertilizer at hybrid rice) - o Kaugnayan ng tao at kalikasan - o Water cycle (ano ang role ng mga puno sa pagbigay ng tubig) - o Para-legal training (kung paano magsita ng illegal) ▪ Patubig ▪ Reforestation Program ▪ Forest Protection Program

3:07 p.m.: Evaluation

3:16 p.m.: Distribution of tokens (t-shirts)

3:20 p.m.: End of program

Centro-2/Poblacion

Date: 13 May 2006, 9:00 a.m. – 12:40 p.m.
Venue: Centro-2 Barangay Hall, Calayan, Cagayan
Attendees: Hanapin sa Annex 1 (30 participants)
Facilitator/s: Yen Javier
Schedule and highlights:

9:00 a.m.: Group dynamics: 7-Up
 9:11 a.m.: Pakilanlan
 9:28 a.m.: Carl: Pagpapakilala ng Isla Biodiversity Conservation, Inc. at Calayan Rail Project
 9:40 a.m.: Mga inaasahan (group discussion at reporting)

 Sarili	 Kasama	 Facilitator at ISLA	 Gawain
- Matuto tungkol sa conservation - Makisama - Makilala ang mga tao - Makatulong sa conservation	- Mag-participate sa Gawain - Makibahagi - Magkaisa at magtulungan	- Mabahagi lahat ng kanyang nalalaman - Magbahagi ng suporta	- How to protect the forest, piding - Suhestyon sa mga lalabas na problema ngayon - Matupad anuman ang mapag-usapan dito

- Batayang konsepto sa pagsusuri

10:28 a.m.: Ano ang kalikasan? (group discussion at reporting)

Ano ang kalikasan?	Para saan ito?
- Biyaya ng Diyos - Ilog - Bundok - Hangin - Kapaligiran - Maliit hanggang malaki	- Para sa tao - Para sa lahat ng nabubuhay - Kasangkapan ng tao

- Ano ang mga pagbabago sa mga nakalipas na dekada ?
(Hanapin sa Annex 2 ang output)
- Marilou: Ang pagliit ng ilog ay pagputol ng kahoy ang dahilan
- Becca: walang limitasyon
- Delia: Paggamit ng poison at kuryente ang dahilan ng pagkawala ng udang
- Marilou: pagkawala ng mga orchids ay dahil sa pagtitinda
- Sherwin: pagdami ng tao (hindi problema), sitwasyon lang
 - Konsumo ay tumataas
 - Hinuhuli na ang mga ibon

- Marilou: dahil sa pagtatapon ang pagdumi sa ilog
- Pagpapakita ng larawan ng kalikasan

12:03 p.m.: Action-planning (group discussion at reporting)

<i>Group 1</i> ▪ Bumuo ng body na magbabantay na may right to apprehend ▪ Ipatigil ang quarrying ▪ Survey at kanino pwedeng kuhanan ang quarry ▪ I-revive ang fish warden/bantay dagat ▪ I-elevate yan sa May 30 ▪ Pagbuo ng body ay may kamustahan tungkol sa mga bagay-bagay	<i>Group 2</i> ▪ Makipagtulungan sa pagbuo ng barangay ordinance ▪ Ibalik ang sagip kalikasan ▪ Ipaalam sa MENRO ▪ Magbigay ng paraan para malaman ang batas ▪ Kausapin ang nagko-compressor ▪ Ibigay ang hotline ng mga awtoridad
--	--

- Alex: maaaring hindi na magbukas ng panibagong kaingin
- Kap: patigilin, mungkahing bigyan ng bagong resolusyon
- Anta: dapat yung nakakaalam sa batas ang umaksyon dahil wala kaming alam sa batas
- Dely: dapat bantayan ang pag-iimplement
- Kapitan: dapat ako, mga kagawad, BFAR, BFAD, DENR, DA... Siguro, malaki ang maitutulong namin.
- Sherwin: hindi ba pwedeng bumuo ng isang grupo para kahit wala kayo ay may gumagawa ng mga dapat gawin tungkol sa pag-aalaga ng kalikasan.
- Evaluation
- Distribution of tokens (t-shirts)

12:40 p.m.: End of program

Dilam

Date: 20 May 2006, 8:55 a.m. – 11:50 p.m.
Venue: Kap. German Duerme Residence, Rarasi, Brgy. Dilam, Calayan, Cagayan
Attendees: Hanapin sa Annex 1 (27 participants)
Facilitator/s: Yen Javier
Schedule and highlights:

8:55 a.m.: Group dynamics: Kwentong kalabaw

9:03 a.m.: Pakilanlan

9:07 a.m.: Mga inaasahan (group discussion at reporting)

 Sarili	 Kasama	 Facilitator at ISLA	 Gawain
- Magkaroon ng tiwala - Magkaroon ng kaalaman sa idi-discuss	- Magkaroon ng pagtutulungan - Magkaroon ng unawaan - Magkaroon ng ibabahagi sa isa't isa	- Tanggapin ng tao ang sasabihin - Kung anuman ang sasabihin, i-share	- Sabihin ang kahalagahan ng pag-conserve - Tuparin ang mapapag-usapan

09:28 a.m.: Carl: Pagpapakilala ng Isla Biodiversity Conservation, Inc. at ng Calayan Rail Project

- Batayang konsepto sa pagsusuri

09:36 a.m.: Ano ang kalikasan?

Ano ang kalikasan?	Para saan ito?
- Lahat ng nakikita sa mundo: isda, bundok, tubig - Lahat ng nakikita – ibinigay ng Diyos - Natural resources - Unang nilikha ng Diyos para sa tao - Dito nabubuhay, bigay ng Diyos	- Para sa atin/akin, sa ating mga anak - Para sa mamamayan, bawat nilalang - Dito kinukuha ang ikinabubuhay - Para sa susunod na henerasyon - Ingatan dahil dito nabubuhay, kinabukasan ng mga anak

- German: Lahat ng nakikita natin, kagubatan, etc. Kailangan ito ma-protektahan para hindi maubos, para sa atin, sa ating mga anak.
- Gil : Lahat ng nakikita natin, living at non-living, lahat ng binigay ng Diyos. Para sa bawat nilalang sa mundo.
- Gloria: Natural resources, lahat, kung saan natin kinukuha ang para sa ating ikabubuhay.
- Josie: the same, para sa susunod na henerasyon.
- Grace: Nilikha ng Diyos para sa tao, dapat ingatan dahil dito tayo nabubuhay.
- Fortunato : Dito tayo nabubuhay sa kalikasan. Binigay sa atin ng Diyos
- Sabino: Para sa aking mga anak at susunod na henerasyon
- Rodrigo: Natural resources para sa akin at sa susunod na henerasyon
- Reynaldo: Dapat alagaan natin para sa kinabukasan ng anak.

09:50 a.m.: Ano ang mga pagbabago sa mga nakalipas na dekada ?

(Hanapin sa Annex 2 ang output)

- Pagpapakita ng larawan ng kalikasan

10:20 p.m.: Action-planning (group discussion at reporting)

Gawain	Sino ang gagawa?
▪ Kontrolin ang pangangaingin ▪ Teknolohiya ng pagpapadami ng ani kahit kaunti ang tubig ▪ Samahan o organisasyon para kontrolin ang kaingin ▪ Seminar para sa self-employment ▪ Kaalaman: kahalagahan ng kalikasan ▪ Special survey ▪ Patubigan ang iba pang sakahan ▪ Tukuyin ang alienable land ▪ Ihinto ang sobrang pangangaingin - o Pagyamanin ang bukas nang kaingin - o Mag-alaga ng hayop ▪ Pagdami ng bata: seminar ▪ Re-forestation program ▪ Itigil ang pagkakaingin - o Patubig sa sakahan - o Tulong sa nagpapastuhan: i-release para sa kanila	▪ DENR ▪ DA technicians ▪ Mamamayan ng Dilam sa pangunguna ng barangay officials ▪ LGU ▪ Agri/DENR ▪ Agri/DENR ▪ LGU ▪ DENR ▪ Nangangaingin ▪ DOH ▪ DENR ▪ LGU, iba pang ahensya

- Carl: Pagbabahagi ng resulta ng survey ng piding.
- Evaluation
- Distribution of tokens (t-shirts)

11:50 p.m.: End of program

Dibay

Date: 22 May 2006, 9:06 a.m. – 12:30 p.m.
Venue: Pilid Primary School, Brgy. Dibay, Calayan, Cagayan
Attendees: Hanapin sa Annex 1 (44 participants)
Facilitator/s: Michael Morales, Yen Javier
Schedule and highlights:

09:11 a.m.: Group dynamics: Bato-bato

- Pakilanlan

09:23 a.m.: Mga inaasahan (group discussion at reporting)

 Sarili	 Kasama	 Facilitator at ISLA	 Gawain
▪ Makakain ▪ Makapagbahagi ▪ Malaman ang di pa nalalaman ▪ Makinig ▪ Makapagbigay ng payo	▪ Makinig ▪ Kooperasyon ▪ Respeto sa isa't isa	▪ Magtyaga ▪ Explain well and loud ▪ May ibabahagi ▪ Malaman ang sadya ▪ Para sa kabutihan	▪ Magandang implementasyon ▪ Makapulot ng magandang ideya

09:46 a.m.: Carl: Pagpapakilala ng Isla Biodiversity Conservation, Inc. at ng Calayan Rail Project

09:55 a.m.: Ano ang kalikasan? (Group discussion at reporting)

Ano ang kalikasan?	Para saan ito?
▪ Bigay ng Diyos ▪ Kayamanan sa kapaligiran ▪ Blessing from God	▪ Para sa umpisa at katapusan ng mundo ▪ Para sa tao at hayop sa mundo ▪ Para sa lahat at sa mga susunod na henerasyon ▪ Para din sa piding

- Guillermo : Kung ano ang nakita natin noon, kung itoy maganda dapat ganun din ang maiwan natin

- Batayang konsepto sa pagsusuri

- Ano ang mga pagbabago sa mga nakalipas na dekada ?

(Hanapin sa Annex 2 ang output)

- Pagpapakita ng larawan ng kalikasan

11:23 a.m.: Carl: Pagbabahagi ng resulta ng survey ng piding

11:37 a.m.: Action-planning (group discussion at reporting)

Gawain	Sino ang gagawa?
- Bumuo ng organisasyon para magbantay sa gubat - Kaalaman - Itigil ang pagkakaingin - Reforestation - Alternatibong livelihood project - pagtuturo - Brigada/asosasyon para sa kalikasan - Forest reserve	- Barangay - Kapitan, NGO, LGU - Lahat ng komunidad sa pangunguna ng barangay officials - ISLA - Mga tao, barangay officials - DENR

- Distribution of tokens (t-shirts)
- Activity: Magkaisa tayo

12:30 p.m.: End of program

Longog

Date: 24 May 2006, 9:21 a.m. – 12:30 p.m.
Venue: Enrique Duero Residence, Longog, Calayan, Cagayan
Attendees: Hanapin sa Annex 1 (30 participants)
Facilitator/s: Michael Morales, Yen Javier
Schedule and highlights:

9:21 a.m.: Group dynamics: Bato-bato

- Pakilanlan

9:33 a.m.: Mga inaasahan (group discussion at reporting)

 Sarili	 Kasama	 Facilitator at ISLA	 Gawain
- Gawin ang ikabubuti - Makapagpahinga - Magkaintindihan	- Magkaintindihan - Makipagtulungan at makisama - Maging masaya	- Ipaliwanag ang hindi pa alam - Malaman ang hindi pa alam - Magkakilala	- Matupad ang pag-uusapan - Magawa ang ikabubuti

- Carl: Pagpapakilala ng Isla Biodiversity Conservation, Inc. at ng Calayan Rail Project
- Ano ang kalikasan?

Ano ang kalikasan?	Para saan ito?
▪ Kayamanan ▪ Matiwasay na pamumuhay ▪ Buhay ▪ Lahat-lahat	▪ Para sa amin ng taga-Longog ▪ Para sa amin ▪ Para sa susunod na henerasyon

- Batayang konsepto sa pagsusuri

10:40 a.m.: Pagpapakita ng larawan ng kalikasan

10:45 a.m.: Ano ang mga pagbabago sa mga nakalipas na dekada?

(Hanapin sa Annex 2 ang output)

- Action-planning (group discussion at reporting)

Gawain	Sino ang gagawa?
▪ Isa lang dapat na lugar ang bubuksan ng kaingin ▪ Itigil ang kaingin ▪ Itigil ang pag-chainsaw ▪ Makinig ang mga tao sa DENR ▪ Itigil ang paggamit ng illegal na paraan ng pangingisda ▪ Magbukas ng bagong kaingin para sa susunod na henerasyon	▪ Mga tao ▪ Mga tao ▪ DENR ▪ Mga tao ▪ Mga tao, BFAR ▪ Mga tao

- Carl: Pagbabahagi ng resulta ng survey ng piding.
- Evaluation
- Distribution of tokens (t-shirts)

12:30 p.m.: End of program

Magsidel

Date: 26 May 2006, 9:03 a.m. – 12:19 p.m.
Venue: Magsidel Barangay Hall, Calayan, Cagayan
Attendees: Hanapin sa Annex 1 (21 participants)
Facilitator/s: Yen Javier, Holy Rumusud
Schedule and highlights:

09:03 a.m.: Group dynamics: Bato-bato

09:07 a.m.: Pakilanlan

09:13 a.m.: Mga inaasahan

 Sarili	 Kasama	 Facilitator at ISLA	 Gawain
- Matuto ng marami - Madagdagan ang kaalaman - Pagkakaisa - Cooperation - Malaman ang hindi pa nalalaman - Matulungan	- Makisama at magtulungan - Pakikiisa - Maintindihan lahat - Kooperasyon sa iba - Mas maganda kung sama-sama	- Mag-educate tungkol sa kalikasan - Maibahagi ang kaalaman - Maibahagi ang nalalaman sa kalikasan	- Conservation - Kalikasan

- Carl: Pagpapakilala ng Isla Biodiversity Conservation, Inc. at ng Calayan Rail Project

09:30 a.m.: Ano ang kalikasan?

Ano ang kalikasan?	Para saan/kanino ito?
- Pangangailangan ng tao tulad ng kahoy - Kapaligiran tulad ng gubat, dagat, bundok, ilog, isda - Kung saan tayo nakatira - Mga natural na bagay sa paligid, may buhay man o wala - Binigay ng Diyos - Lugar na napagmulatan	- Para sa lahat ng tao - Para sa susunod na henerasyon - Para sa lahat ng nabubuhay

09:50 a.m. : Batayang konsepto sa pagsusuri

- Ber: may responsibilidad ang bawat isa na magprotekta sa kalikasan.

10:04 a.m.: Ano ang mga pagbabago sa mga nakalipas na dekada ?

(Hanapin sa Annex 2 ang output)

10:40 a.m.: Pagpapakita ng larawan ng kalikasan

10:51 a.m.: Action-planning (group discussion at reporting)

Gawain	Sino ang gagawa?
<i>Group 1</i> ▪ bumuo ng “guardians of the forest”/Bantay Kalikasan ▪ seminars on fishing and forestry laws ▪ livelihood projects <i>Group 2</i> ▪ Bantayan ang kalikasan ▪ Alagaan ang kabundukan <i>Group 3</i> ▪ Pigilan ang nagpuputol ng malalaking kahoy <i>Group 4</i> ▪ Limitahan ang pagkakaingin at pagtotroso ▪ Palitan o tamnan ang mga lugar na pinagputulan ▪ Iparating sa kinauukulan ang ilegal na mga gawain ▪ Iwasang gumamit ng ilegal na pangingisda	▪ NGO, PNP, DENR, Associations ▪ LGU, DENR, Brgy. Officials ▪ Private Companies ▪ Gobyerno/LGU ▪ Brgy. Officials, Tanod’s, PNP ▪ Tayong lahat/mamamayan ▪ mamamayan, pinuno ng Brgy. At officials ▪ mamamayan, SK Associations, Brgy. Officials ▪ mamamayan, Brgy. officials ▪ mamamayan Brgy. Officials, PNP

11:55 a.m.: Carl: pagbabahagi ng resulta ng survey ng piding

12:08 a.m.: Evaluation

- Distribution of tokens (t-shirts)

12:19 p.m.: End of program

Kaniwalan

Date: 27 May 2006, 8:55 a.m. – 12:30 p.m.

Venue: Kaniwalan Primary School, Barangay Magsidel, Calayan, Cagayan

Attendees: Hanapin sa Annex 1 (23 participants)

Facilitator/s: Holy Rumusud, Michael Morales, Yen Javier

Schedule and highlights:

08:55 a.m.: Group dynamics: Bato-bato

09:00 a.m.: Pakilanlan

09:07 a.m.: Mga inaasahan

 Sarili	 Kasama	 Facilitator at ISLA	 Gawain
- Matuto - Makinig - Matuto kung ano ang mabuti	- Makinig, maki-isa - Kooperasyon - Umunlad	- Ano ang matutunan - Magbigay ng detalye - Ituro kung paano maprotektahan ang kalikasan - Magkaisa	- Ano ang pag-uusapan - Magpa-meryenda

09:26 a.m.: Carl: Pagpapakilala ng Isla Biodiversity Conservation, Inc. at ng Calayan Rail Project

- Ano ang kalikasan?

Ano ang kalikasan?	Para saan/kanino ito?
- Kung saan nabubuhay - Para sa mga tao - Bigay ng diyos - Para maipakita kung sino siya	- Para sa tao - Para sa lahat ng nabubuhay - Para sa ibon, hayop, tubig, lupa...

- Batayang konsepto sa pagsusuri
- Ano ang mga pagbabago sa mga nakalipas na dekada ?

(Hanapin sa Annex 2 ang output)

- Pagpapakita ng larawan ng kalikasan

10:36 a.m.: Action-planning (group discussion at reporting)

Gawain	Sino ang gagawa?
- Protektahan ang ating kalikasan - Bantayan - Bumuo ng grupo-kabataan - Magtanim ng maraming puno - Ipatigil ang pagkakaingin sa mga watershed areas - alamin ang mga watershed areas - sino ang mga nagkakaingin dito	- DENR, LGU, ISLA - Brgy. Officials - Mamamayan, Brgy. Officials, NGO's, LGU, Teachers(agr. Class) - Brgy. Officials, PNP

- Carl: pagbabahagi ng resulta ng survey ng piding

11:58 a.m.: Evaluation

- Distribution of tokens (t-shirts)

12:30 p.m.: End of program

Dadao

Date: 28 May 2006, 8:26 a.m. – 1:20 p.m.
Venue: Dadao Barangay Hall, Calayan, Cagayan
Attendees: Hanapin sa Annex 1 (45 participants)
Facilitator/s: Michael Morales, Holy Rumusud, Yen Javier
Schedule and highlights:

08:26 a.m.: Group dynamics: 7-Up

- Pakilanlan

08:37 a.m.: Mga inaasahan

 <i>Sarili</i>	 <i>Kasama</i>	 <i>Facilitator at ISLA</i>	 <i>Gawain</i>
Group 1 ▪ Mag-attend mentally	▪ Makinig	▪ Magbigay ng panahon para mag-lecture	▪ Makinig sa lecture sa pangangalaga ng kalikasan
Group 2 ▪ Matuto	▪ Makiisa	▪ Maraming malaman	▪ Isapuso ang matutunan
Group 3 ▪ Mag-attend	▪ Malaman kung ano ang tama	▪ Ipaliwanag kung paano ma-protektahan ang kalikasan	▪ Ipatupad ang napag-usapan
Group 4 ▪ Matuto ng impormasyon	▪ Mas madami ang malaman	▪ Makakuha ng impormasyon	▪ Maraming matutunan
Group 5 ▪ May malaman na mabuti ▪ Malaman ang pag-protekta sa paligid	▪ Magandang pakikisama	▪ Magbigay ng tamang impormasyon	▪ Malaman ang bagong paraan sa pagprotekta sa kalikasan

- Carl: Pagpapakilala ng Isla Biodiversity Conservation, Inc. at ng Calayan Rail Project

09:40 a.m.: Ano ang kalikasan?

Ano ang kalikasan?	Para saan/kanino ito?
▪ Dito sa mundo na maraming kayamanan at ibat-ibang uri ng hayop ▪ Nabubuhay at aalagaan ang kayamanan ▪ Ibon, dagat at tubig ▪ Tubig, ibon, isda at mga punong kahoy ▪ Ikinahahanap-buhay	▪ Para sa mga nabubuhay gaya ng hayop lalo na sa mga tao ▪ Para sa lahat ng may buhay dito sa mundo ▪ Para sa tao at lahat ng nabubuhay ▪ Para sa susunod na henerasyon

09:49 a.m.: Group dynamics : Bato-bato

- Batayang konsepto sa pagsusuri
- Ano ang mga pagbabago sa mga nakalipas na dekada ?

(Hanapin sa Annex 2 ang output)

- Pagpapakita ng larawan ng kalikasan
- Action-planning (group discussion at reporting)

Gawain	Sino ang gagawa?
▪ Magkaroon ng ibang kabuhayan - o Agriculture - o Pag-alaga ng hayop - o Furniture - o Handicraft ▪ Malaman ang mga presyo ng mga produkto sa market (para di umasa sa middlemen) ▪ Magkaroon ng murang transportasyon para sa mga produkto ▪ Itigil ang pagkakaingin ▪ Pigilan ang paggamit ng cyanide sa pangingisda ▪ Seminar - o Practical farmers class - o Forest conservation - o Marine & fisheries ▪ Strict implementation of laws and ordinances ▪ Provision of financial assistance for seed capital o livelihood projects	▪ DA, DTI ▪ DTI ▪ Provincial government ▪ DENR ▪ Tao, BFAR ▪ DA, MAO ▪ DENR c/o MENRO ▪ BFAR ▪ PNP ▪ Municipal LGU, Provincial LGU, National government

12:31 p.m.: Lunch break

1:02 p.m.: Carl: pagbabahagi ng resulta ng survey ng piding

- Evaluation
- Distribution of tokens (t-shirts)

1:20 p.m.: End of program

Consolidation and Action Planning Workshop

Date: 30 May 2006, 9:15 a.m. – 6:55 p.m.
Venue: Calayan Multi-Purpose Hall, Calayan, Cagayan
Attendees: Hanapin sa Annex 1 (18 participants)
Facilitator/s: Yen Javier, Carl Oliveros
Schedule and highlights:

09:15 a.m.:

- Pakilanlan
- Mga inaasahan

 Sarili	 Kasama	 Facilitator at ISLA	 Gawain
▪ Maging committed, share talents ▪ Malaman ang pwede pang itulong ▪ Ma-internalize ang matutunan ▪ Share action ▪ Doblehin ang commitment, magagawa na lahat ▪ Suportahan ng PNP Calayan ang output ng activity ngayon ▪ Makinig, magbahagi ng kaalaman ▪ Ibahagi ang kakayahan ng opisina	▪ Magtulungan ▪ Common na layunin para masolve ang present na problema ▪ Give support ▪ Wag maging ningas-kugon ▪ Makinig ▪ Makibahagi	▪ Maiparating sa kinauukulan ang problema ▪ Ang hindi masasabi ng grupo ay masasabi ng Isla ▪ Maging daan ng Calayanos ▪ Give support ▪ Hindi magpapabaya sa Calayan ▪ Magawan ng paraan ang problema ng Calayan ▪ Maging tagapagpadaloy ng usapan	▪ Magkakaisa sa gawain ▪ Aksyunan at bigyan ng solusyon ▪ Makagawa ng plano sa pagprotekta ng Calayan. ▪ Action planning ▪ Hindi hihinto dito kundi magpapatuloy ▪ May meryenda ▪ Output ay recorded at documented para may batayan ▪ I-validate ang mga nakuhang data

- Carl: Pagpapakilala ng Isla Biodiversity Conservation, Inc. at ng Calayan Rail Project

10:00 a.m.: Pagtatakda ng “House Rules”

- Magtaas ng kamay kung may katanungan
- Pagkinggan ang nagsasalita at kung may sasabihin sa katabi ay sabihin sa buong grupo
- Kung hindi makakaiwas magsigarilyo ay magsigarilyo sa labas
- Observe the schedule
- Batayang konsepto sa pagsusuri

10:15 a.m.: Carl: Pagbabahagi ng resulta ng survey ng piding

- Yen: Pagbabahagi ng pinagsama-samang resulta ng mga konsultasyon sa iba't ibang barangay at sitio:
 - Mga konsepto ng kalikasan
 - Mga pagbabago
 - Mga action plan

11:15 a.m.: Action-planning - group work

11:45 a.m.: Lunch break

1:16 p.m.: Action-planning – Reporting, critiquing at consolidation
(Hanapin ang output sa susunod na pahina)

6:55 p.m.: End of program

Calayan Conservation Action Plan Jun 2006 – May 2007

GAWAIN	RESOURCES/INFO NEEDED	PERSON/AGENCY RESPONSIBLE	2006							2007				
			Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	Jan	Feb	Mar	Apr	May
A. Control pangangaingin														
1. Clarify process of ISF review - follow-up		MENRO/DENR, Mr. Fadero	X											
2. Enact resolution requesting review of ISF Certificates and impose penalties to ISF violators	agency authorized to review/revoke ISF certificates	SB												
3. Review ISF contracts	agency authorized to review/revoke ISF certificates	MENRO/DENR												
4. Identification of areas to be reforested	funding from LGU	DENR, MENRO, MAO	X	X	X	X	X	X	X					
4.a. Dialogue/negotiation with land occupants			X	X	X	X	X	X	X					
5. Identification of kaingineros and illegal loggers	information from local people	Brgy officials, MENRO		X										
6. Propagation of seedlings and planting	funding from LGU	private land-owners supervised by MENRO, MAO; spring dev't wardens, volunteers, brgy officials, farmers		X	X									
7. Conduct rainforestation seminar	funding, resource persons	DENR/Leyte State Univ/ISLA, MENRO										X	X	X
B. Livelihood														
1. Provision of HDPE (High Density Poly-Ethylene) – irrigation	funding from LGU	MAO, ME, MPDC	X	X	X	X	X	X	X					
2. Conduct Farmer-scientist training	Funding, resource persons	ISLA										X	X	X
C. Information & Education														
1. Conduct Seminar/Practical Farmers' Class		MA Staff, Farmer Led Extensionists (FLE)		X										
1.a Upland Crops (rice/corn & other high value comm. Crops)	Info on Sloping Agri Land Technology (SALT), funding from LGU													
- Magsidel			X											
- Dibay			X											

CALAYAN CONSERVATION ACTION PLAN JUN 2006 – MAY 2007

GAWAIN	RESOURCES/INFO NEEDED	PERSON/AGENCY RESPONSIBLE	2006							2007				
			Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	Jan	Feb	Mar	Apr	May
- Dilam			X											
- Dadao				X										
1.b Lowland/Irrigated: Utilization of Inbred & Hybrid Seeds	Integrated Nutrient & Pest Mgt, Effect of soil ameliorants re: zinc sulfate and MOP													
- Magsidel (Kaniwalan)			X											
- Cabudadan			X											
- Dadao														
2. Conduct of Techno Demo w/ Field Day		MA Staff, Farmer Led Extensionists (FLE)												
2.a Upland Crops (rice/corn & other high value comm. Crops)	Info on Sloping Agri Land Technology (SALT), funding from LGU													
- Magsidel			X	X	X	X	X	X						
- Dibay								X	X	X	X	X	X	
- Dilam								X	X	X	X	X	X	
2.b Lowland/Irrigated: Utilization of Inbred & Hybrid Seeds	Interventions re: use of MOP and zinc sulfate, direct seeding with the use of drum seeder													
- Magsidel (Kaniwalan)				X	X	X	X							
- Cabudadan			X	X	X	X								
- Naguilian			X	X	X	X								
3. Real Property Tax Info & Importance of water conservation and protection of watershed areas, during brgy meetings		Assessment office, DENR	X	X	X									
4. Public hearings, radio, meetings to let the people know & understand all existing resolutions and ordinances pertaining to the conservation and protection of the environment	concerned resolutions & ordinances	SB, SB secretary	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

CALAYAN CONSERVATION ACTION PLAN JUN 2006 – MAY 2007

GAWAIN	RESOURCES/INFO NEEDED	PERSON/AGENCY RESPONSIBLE	2006							2007				
			Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	Jan	Feb	Mar	Apr	May
5. Furnish brgy officials/PNP and other concerned local government agencies newly approved resolutions and ordinances	resolutions & ordinances	SB secretary	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
6. Make request to organize Information dissemination campaign on illegal fishing and illegal logging	funding from LGU	BFAR, DENR, LGU, PNP (PO2 Barba)	X											
7. Seminars on importance of conserving nature	volunteers, teachers	ISLA, Brgy officials			X									
8. Radio plugs on piding and nature conservation	materials, volunteers	ISLA, Spirit FM			X									
9. Follow-up teachers training activity in Camiguin	funding, volunteers	ISLA, WWF, DepEd				X								
10. Poster-making contest, essay-writing contest	funding, volunteers	ISLA, schools			X									
11. Piding festival	funding, volunteers	ISLA, LGU, schools			X									
12. Film-showing		ISLA, LGU, CEAE										X	X	X
D. Protected Area														
1. Provide data on Piding distribution to MPDC	data	ISLA			X									
2. Formulation of the CDP/CLUP of the island municipality	funding from LGU	MPDC/HLURB	X	X	X	X								
2.a Survey to delineate A&D areas from forest zone	funding from LGU	MPDC/HLURB	X	X	X	X								
2.b Survey to designate protected areas & watershed areas	funding from LGU	MPDC/HLURB	X	X	X	X								
3. Enact ordinances to designate fish, bird & wildlife sanctuaries	public hearings/letters from barangays, CLUP	SB, DENR, MENRO, Brgy people, LGU, FARMC's, MAPC					X							X
E. Law Enforcement														
1. Make request for deputization of Spring Dev't wardens as forest wardens from DENR		MENRO with approval of Mayor	X											

CALAYAN CONSERVATION ACTION PLAN JUN 2006 – MAY 2007

GAWAIN	RESOURCES/INFO NEEDED	PERSON/AGENCY RESPONSIBLE	2006							2007				
			Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	Jan	Feb	Mar	Apr	May
2. Form local multi-sectoral environmental council, functions: pursue environmental agenda in calayan, monitoring implementation of environmental laws	participants of previous workshops, contacts of other sectors	MENRO	X											
3. Monitor implementation of environmental ordinances		multi-sectoral environmental council		X	X	X	X	X	X	X				
4. Identify groups to be deputized as fish wardens		MENRO, environmental council	X											
5. Make request for deputization of fish wardens from BFAR		DENR, BFAR, PNP												
6. Request conduct of paralegal training	funding from LGU	DENR, BFAR, PNP, ISLA		X										
7. Establish and make aware of PNP Hotline		PNP (PO2 Barba)	X											
8. Conduct paralegal training & deputize wardens	Funding	LGU, BFAR, DENR, PNP, ISLA, other NGO's			X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
9. Establish contacts for additional funding for wardens	Contacts	ISLA		X	X									

Notes:

A1. letter sent to DENR last April, Mr. N. Fadero to follow-up and fill-up dates

A4. areas in Magsidel already identified - target pilot area

A6. seedlings already available

D2b. needs to be consulted with community

Acronyms:

BFAR – Bureau of Fisheries and Aquatic Resources

CEAE – Center for Environmental Awareness & Education

DepEd – Department of Education

DENR – Department of Environment and Natural Resources

HLURB – Housing & Land Use Regulatory Board

ISLA – Isla Biodiversity Conservation, Inc.

LGU – Local Government Unit - Calayan Municipality

MAO – Municipal Agriculture Office

ME – Municipal Engineering Office

MENRO – Municipal Environment and Natural Resources Office

MPDC – Municipal Planning & Development Coordinator

PNP – Philippine National Police - Calayan

SB – Sangguniang Bayan - Calayan

WWF – Worldwide Fund for Nature Philippines

Buod at Konklusyon

Kung pagsasama-samahin ang mga action plan na ginawa sa walong (8) barangay at sitio, malawak ang sakop ng mga ibinigay ng komunidad na hakbang para mapangalagaan ang kalikasan (tingnan sa Table 3). Ang ibang gawain ay lumabas sa maraming barangay. Nangunguna sa mga ito ang pagkontrol ng pagkakaingin na lumabas sa anim (6) na action plan ng barangay. Sumunod dito ang dalawang gawain – ang pagbuo ng samahan na magbabantay sa gubat at ang pagtanim ng puno o reforestation program – na iminungkahi naman ng limang (5) barangay. Apat (4) naman na barangay action plan ang naglaman ng paggawa ng proyekto o seminar sa mga alternatibong kabuhayan at ang pagtigil sa paggamit ng illegal fishing methods.

Table 3. Pinagsama-samang action item at bilang ng barangay o sitio na nagmungkahi

GAWAIN	Cabudanan	Centro2/Poblacion	Dilam	Dibay	Longog	Magsidel	Kaniwalan	Dadao	BILANG NG BARANGAY O SITIO
Kontrolin ang pagkakaingin			X	X	X	X	X	X	6
Magbigay ng karagdagang kaalaman sa pagsasaka	X		X					X	3
Bumuo ng samahan na magbabantay sa kagubatan		X	X	X		X	X		5
Bumuo ng barangay ordinance		X							1
Gumawa ng proyekto/seminar sa mga alternatibong kabuhayan			X	X		X		X	4
Gumawa ng seminar tungkol sa kahalagahan ng kalikasan	X		X					X	3
Gumawa ng survey ng lupa (pagtukoy sa alienable land at watershed)			X				X		2
Magbigay ng patubig sa sakahan	X		X						2
Gumawa ng family planning seminar			X						1
Magtanim ng puno/ gumawa ng reforestation program	X		X	X		X	X		5
I-release sa mga magsasaka ang lupa sa pastuhan			X						1
Humingi ng tulong sa pag-iwas sa middlemen								X	1
Magkaroon ng murang transportasyon para sa mga produkto								X	1
Itigil ang pag-gamit ng illegal fishing methods (cyanide, dinamita, compressor)		X			X	X		X	4
Protektahan/alagaan ang kagubatan	X					X	X		3
Gumawa ng marine & fisheries seminar								X	1
Higpitan ang pagpapatupad ng batas								X	1
Magbigay ng seed capital para sa mga livelihood project								X	1
Itigil ang paggamit ng chainsaw					X				1
Itigil ang pagputol ng malalaking kahoy						X			1
Magtatag ng protected area o sanctuary				X					1
Gumawa ng training seminar sa batas at paraan ng pag-sita	X	X				X			3
Iparating sa kinauukulan ang mga illegal na gawain (pag-report at hotline)		X				X			2
Magbukas ng bagong kaingin para sa susunod na henerasyon					X				1
Ipatigil ang quarrying sa Centro 2		X							1

Ang ibang gawain naman ay lumabas lamang sa iisang barangay o sitio kahit na makabubuti rin ang mga ito sa ibang barangay o sitio. Halimbawa dito ang paghigpit sa pagpapatupad ng batas at pag-gawa ng protected area o sanctuary. May isang mungkahi naman na di sumasang-ayon sa mungkahi ng karamihan. Ito ang pagbubukas ng bagong kaingin para sa mga susunod na henerasyon. Ito'y kailangang pag-usapan pa nang mas mabuti ng komunidad para makakuha ng solusyong kompromiso.

Ang mga gawain na tinukoy sa mga konsultasyon ay maibibilang sa limang (5) layunin:

- Pag-kontrol sa pagkakaingin
- Pagbigay ng suportang panghanap-buhay
- Pagsagawa ng information at education campaign
- Pagtatag ng protected area o sanktwaryo sa Calayan
- Pagpapalakas sa pagpapatupad ng batas na pang-kalikasan

Binalangkas ang consolidated action plan noong May 30 ayon sa mga layuning ito.

Makikita na ang karamihan sa mga gawain ay nangangailangan ng pakikipagtulungan mula sa iba't ibang ahensya at organisasyon para magtagumpay. Nakasulat sa consolidated action plan ang mga tao, ahensya o organisasyon na makakatulong para maisagawa ang mga napag-usapang gawain.

Isa sa mga mahalagang gawain na natukoy sa consolidation meeting ang pagtatatag ng isang multi-sectoral na body na mamamahala sa pangangalaga ng kalikasan sa Calayan at magmo-monitor at magpapatupad ng napag-usapang action plan.

Annex 1 – List of Participants

CABUDADAN, May 11, 2006

1. Eliodoro Bayani, Forest Ranger, DENR
2. Tacneng Sasis, DENR employee
3. Edgar Fernando, Brgy. Official
4. Nestor Heruela, Brgy. Captain
5. Rogelio Gumarad, Brgy. Official
6. Amador Genova, Farming
7. Noel Vargas, Brgy. Secretary
8. Lino Fernando, BHW
9. Romeo Fernando, Brgy. Official
10. Alvaro Bayaran, Brgy. Kagawad
11. Macrina Gumarad, BHW
12. Farnscisco Vargas, Farmer
13. Vicente Hamon, Brgy. Tanod
14. Antonio Navarro, Brgy. Councilor
15. Jose Cobo, Brgy. Tanod
16. Joel Navarro, Farmer
17. Maurisio dela Cruz, farmer
18. Joselyn Fernando, Housekeeping
19. Efren Navarro, Farmer
20. Tessie Singun, Brgy. SB
21. Gloria Heruela, DHWD
22. Marjorie Navarro, Brgy. Kagawad
23. Richard Duerme, SK Chairman
24. Jerwin Navarro
25. Richard Navarro
26. Bella Llopis, Mun. Adm.-LGU Calayan
27. Conrado Vargas, Farmer
28. Orlino Navarro, Brgy. Official
29. Neil Nunez, Isla volunteer
30. Holy Rumusud, Isla volunteer
31. Michael Morales, Isla volunteer
32. Kenny Escalante, Isla volunteer
33. Harvey Garcia, Isla volunteer
34. Yen Javier, Isla volunteer
35. Carl Oliveros, Isla President

CENTRO 2, MAY 13, 2006

1. Dely Genova, Brgy. Secretary
2. Danilo Maquiraya, Brgy. Kagawad
3. Rodel Maquiraya, Brgy. Captain
4. Lorna Taban, Brgy. Treasurer
5. Rebeca Paypon, RIC
6. Eloisa Maquiraya, SK Chairman
7. Edna Suguitan, RIC
8. Delia Malabo, RIC
9. Rose dela Cruz, RIC
10. Pantaleon Duerme, Farmer
11. Teresita Singun, Brgy. SB
12. Larcy Duerme, RIC
13. Mary Jane Fernando, RIC
14. Delia Fernando, RIC
15. Salvacion dela Cruz, RIC
16. Quirino Abella
17. Ana Crusado, House keeper
18. Virginia Bucao
19. Bong Paypon, Brgy. Kagawad
20. Sherwin Fernando, Teacher
21. Alex Fernando, Farmer
22. Marilou Malabo, House keeper
23. Michel Espiritu, WACO
24. Philipp Terones, Farmer
25. Joselito Mabbag, Farmer
26. Naty Lansangan
27. Thelma Lansangan, RIC
28. Linda Fernando, WACO
29. Eliodoro Bayani, DENR Employee
30. Tacneng Sasis, DENR Employee
31. Raul Castillejos, Isla volunteer
32. Michael Morales, Isla volunteer
33. Harvey Garcia, Isla volunteer
34. Keney Escalante, Isla volunteer
35. Holy Rumusud, Isla volunteer
36. Jed Paje, Isla volunteer
37. Carl Oliveros, Isla President

DILAM, May 20, 2006

1. Sabino Bumagat, Brgy Kagawad
2. Joel Castillejos, Brgy Kagawad
3. Josie Bumagat, Brgy Kagawad
4. Gloria Dalumay, Brgy Secretary
5. Grace Morel, BHW
6. Fortunato Galapon, Brgy Kagawad
7. Hilario Acacio, Chainsaw Operator
8. Patricio Bumagat, Brgy Tanod
9. Norman Ramos, Brgy Kagawad
10. Bernardo Nanay, Farmer
11. Benjamin Bermejo, Farmer
12. Marcial Payas, Farmer
13. Orlino Cangas, Farmer
14. Reberto Duero, Farmer
15. Rolando Payas, Farmer

16. Agustin Payas, Farmer
17. Reynaldo Romero, Brgy Kagawad
18. Gil Ereal, Brgy Kagawad
19. Rodrigo Cangas, Pres, Farmers Assn.
20. Lito Mabag, Farmer
21. German Duerme, Brgy Captain
22. Bantor Ereal, Farmer
23. Ebaristo Gorospe, Farmer
24. Alfonso Gutierrez, Farmer
25. Eddie Calleja, Farmer
26. Jose Payas, Farmer
27. Jaime Dayaca, Brgy Tanod
28. Yen Javier, Isla volunteer
29. Carl Oliveros, Isla president
30. Miguel Suarez, Isla volunteer

DIBAY, May 22, 2006

1. Vicente Gonzales, Brgy. Kagawad
2. Valentine Villarta, Farmer
3. Piligrino Gumarad, Farmer
4. Ronald Gumarad, Farmer
5. William Door, Farmer
6. Romeo Velasco Jr., Brgy. Councilor
7. Guillermo Bumagat, Brgy. Captain
8. Gregorio Bumagat, Brgy. Tanod
9. Elmer Canggag, Brgy. Tanod
10. Diosdado Gumarad, Farmer
11. Narciso Cangas, Brgy. Tanod
12. Noli Abugan, Brgy. Tanod
13. Dionosio Mendez, Brgy. Kagawad
14. Elka Mendez
15. Manuel Bumagat, Brgy. Kagawad
16. Lorna Cangas, RIC
17. Gloria Manuel
18. Ador Tan
19. Elizabeth Bumagat
20. May Antonio, Midwife
21. Adelaida Cangas
22. Pablito Pedro, Brgy. Kagawad
23. Manuel Pedro, Brgy. Tanod
24. Ramon Pedro, Brgy. Tanod
25. Brigida Gumarad
26. Orlino Bermejo

27. Crispin Tumaru
28. Henry Dignos
29. Evangeline Ferrer
30. Janice Desagon
31. Evelyn Pedro
32. Fred Pedro
33. Rosario Agraan, Brgy. Kagawad
34. Fernando Piko, Brgy. Kagawad
35. Hector Romero
36. Rosel Ramos
37. Vicente Bumagat
38. Nida Julia
39. Remalyn Gumarad
40. Asela Abugan
41. Manuel Gumarad, Brgy. Kagawad
42. Manny Pedro, Brgy. Tanod
43. Manny Gumarad, Brgy. Tanod
44. Rudy Fadero, Brgy. Kagawad
45. Miguel Suarez, Isla volunteer
46. Roel Payas, Isla volunteer
47. Neil Nunez, Isla volunteer
48. Michael Morales, Isla volunteer
49. Holy Rumusud, Isla volunteer
50. Yen Javier, Isla volunteer
51. Carl Oliveros, Isla President

LONGOG, MAY 24, 2006

1. Paz Orel, house keeper
2. Enrique Duero, farmer
3. Evelyn Payas, house keeping
4. Ruben Payas, farmer
5. Dennis Abel, farmer
6. Eric Balmes , farmer
7. Marc Balmes, farmer
8. Elias Abel, farmer
9. Elena Duero, house keeper
10. Lino Payas, farmer
11. Leonardo Nanay, farmer
12. David Abel, farmer
13. Vicente Payas, farmer
14. Virgilo Bumagat, farmer
15. Melicio Bumagat, farmer
16. Bobby Ereal, farmer
17. Lilibeth Payas, farmer
18. Elsa Nanay, farmer
19. Victorio Payas, farmer
20. Roger Cibicu, farmer
21. Victor Orel, farmer
22. Raul Cobo, farmer
23. Minda Bumagat, house keeper
24. Emilya Bumagat, house keeper
25. Rosy Bumagat, housse keeper
26. Fidel Bumagat, farmer
27. Jing Abel
28. Salvacion Cangas
29. Nehemias Abel, farmer
30. Ernesto Duero
31. Miguel Suarez, Isla volunteer
32. Roel Payas, Isla volunteer
33. Neil Nunez, Isla volunteer
34. Michael Morales, Isla volunteer
35. Holy Rumusud, Isla volunteer
36. Yen Javier, Isla volunteer
37. Carl Oliveros, Isla President

MAGSIDEL, MAY 26, 2006

1. Amante Bucao, Brgy. Kagawad
2. Danilo Bucao, Farmer
3. Franklin Orel, Brgy. Kagawad
4. Benjamin Balmes, Farmer
5. Teresita Duerme, Ricemilling
6. Bernabe Ventura, Farmer
7. Bernabe Patuca, Brgy. Kagawad
8. Roque Ventura, Councilor
9. Joseph Balmes, Farmer
10. Cesar Rosado, Farmer/Fisherman
11. Rolly Balacua, Brgy. Councilor
12. Josie Bucao, Brgy. Secretary
13. Roger Balacua, Brgy. Councilor
14. Jameson Reynon, Construction Worker
15. Randy Ventura
16. Cesil Torres, Rice milling
17. German Corsado
18. Rocky Reynon
19. Nely Ventura, House keeper
20. Violeta Orel, House keeper
21. Miriam Bucao, Brgy. Kagawad
22. Carl Oliveros, Isla President
23. Karina Javier, Isla volunteer
24. Michael Morales, Isla volunteer
25. Holy Rumusud, Isla volunteer
26. Roel Payas, Isla volunteer
27. Miguel Suarez, Isla volunteer

KANIWALAN, MAY 27, 2006

1. Carlito Visario, Farming
2. Jovelyn Espana, Housekeeping
3. Gil Orel, Farmer
4. Lito Ubasa, Farmer
5. Federico Pamittan, Farmer
6. Heremias Hernandez, Farmer
7. Franklin Mabag, Brgy. Tanod
8. Concepcion Pamittan, Housewife
9. Gil Duerme, Farmer
10. Miriam Bucao, Brgy. Health Worker
11. Fermin Ventura, Brgy. Kagawad
12. Ernesto Balacua, Chairman Of Association
13. Doming Saupan, Farmer
14. Nora Saupan, RIC
15. Mery Rose Fuentes, Daycare Worker
16. Tessie Balacua, Daycare Worker
17. Wilma Ubasa, Pres. Brgy. Health Worker
18. Efigenia Patuca, House Keeper
19. Jovelyn Door, Health Worker
20. Dante Saupan
21. Bong Escalante
22. Anicio Espejo
23. Rosie Grande
24. Miguel Suarez, Isla volunteer
25. Roel Payas, Isla volunteer
26. Michael Morales, Isla volunteer
27. Holy Rumusud, Isla volunteer
28. Yen Javier, Isla volunteer
29. Carl Oliveros, Isla President

DADAO, MAY 28, 2006

1. Dominador Nunez, Brgy. Tanod
2. Rodolfo Nunez, Brgy. Captain
3. Gonzalo Fernando, Brgy. Tanod
4. Orlino Bermejo, Brgy. Tanod
5. Conrado Payas, Farming, Fishing
6. Juliet Suarez
7. Lydia Duerme
8. Rodolfo Bermejo, Brgy. Tanod
9. Roque Duerme, Farming, Fishing
10. Roy Duerme, Brgy. Tanod
11. Rizalina Nunez
12. Veronica Nunez, RIC
13. Ruben Mape, Brgy. Tanod
14. Cipriano Duerme, Brgy. Tanod
15. Joel Mape
16. Cesar Duerme, Brgy. Kagawad
17. Ruben Suarez
18. Ahmed Calix
19. Franco Pogado
20. Solia Fadero
21. Rafael Fadero
22. Romeo Nunez, Brgy. Tanod
23. Claudio Noblejas Sr.
24. Rudy Suarez
25. Claudio Noblejas Jr.
26. Manny Macaranas, Brgy. Electrician
27. Shirley Genova, BHW
28. Lito Genova
29. Jacinto de Luna
30. Alfredo Suarez, Brgy. Tanod
31. Marcos Duerme, Brgy. Tanod
32. Lito Duerme, Brgy. Kagawad
33. Elena Palingayan, Brgy. Kagawad
34. Madelene Maddela
35. Concepcion Suarez
36. Saulo Gimo
37. Angel Suarez, Brgy. Tanod
38. Edna Suarez, Brgy. Kagawad
39. Lolita Mape, BHW
40. Ma. Teresa Mape
41. Victor Mape
42. Walberto Mape
43. Merlita Maddela
44. Lino Llopis, Municipal Agriculturist
45. Danilo Suarez, Agriculture Technologist
46. Miguel Suarez, Isla volunteer
47. Roel Payas, Isla volunteer
48. Neil Nunez, Isla volunteer
49. Michael Morales, Isla volunteer
50. Holy Rumusud, Isla volunteer
51. Yen Javier, Isla volunteer
52. Carl Oliveros, Isla President

CONSOLIDATION MEETING, MAY 30, 2006

1. Teresita P. Singun, SB Member
2. Gloria Dalumay, Brgy Secretary, Dilam
3. Gil H. Ereal, Brgy Kagawad, Dilam
4. Norberto G. Paypon, Municipal Assessor
5. Fernando Escalante, SB Office
6. Antonio M. Olivas, MPDC
7. Nehemias B. Abel, Farmer, Longog
8. Dely V. Genova, Brgy Secretary, Centro2
9. Daniel T. Duerme, Job - SB
10. PO2 Joefrey A. Barba, PNP
11. Lito Ubas, Farmer, Macarra
12. Lino P. Llopis, Municipal Agriculturist
13. Armando M. Llopis, SB Secretary
14. Dominador Navarro, Electrician 1
15. Nestor G. Fadero, HRMO
16. Ruth Tangonan, SB Clerk III
17. Elias Abel, Farmer, Magsidel
18. Reginold Arellano, Planning Officer 1
19. Karina Javier, Isla volunteer
20. Carl Oliveros, Isla president
21. Michael Morales, Isla volunteer
22. Holy Rumusud, Isla volunteer
23. Roel Payas, Isla volunteer
24. Miguel Suarez, Isla volunteer

Annex 2 – Mga Pagbabago (Cabudadan, Centro-2/Poblacion, Dilam, Dibay) – Part 1				
TAON	CABUDADAN	CENTRO-2/POBLACION	DILAM	DIBAY
1956-1966		- marami pang kahoy sa sementeryo - malawak ang kagubatan, dalampasigan, 10-20kg ang huli ng isda	- kaingin sa ibaba lang - isda: madami - ibon: madami - wala pang nagkakaingin sa mataas na lugar - mahirap ang buhay – paghanap ng hanapbuhay (P) - baboy damo	
1966-1976		- mga baboy damo, ibon marami pa, may pawikan - walang sakit na kanser, malaria, asthma, high blood - coconut - di pa gumagamit ng kulambo - kaunti pa lang ang bahay - ilog: marami pang isda, malaki, malawak, malinis - kahit kamay lang nakakahuli na ng udang - wala pang kalsada/daan na malaki - marami ang narra, 5-6 na tao ang circumference	- root crops ang tanim (gabi, kamote, kamoteng kahoy) - kaingin ay malayo sa ilog	
1976-1986	- bata: di nagbabaon ng pera, nagmamano, nangingilag sa matatanda - matatanda ang edad, >100 taon - pinagkukunan ng tubig : tabi ng ilog - wala pang lamok - kinakain ang piding - maraming baboy damo/labuyo - wala pang motorized vehicle (land) - walang hybrid rice, molluscide - di pa gumagamit ng insecticide, maganda ang ani - malalim pa ang ilog - madaling kausap ang tao - walang chainsaw - walang kuryente - di sementado ang kalsada - maraming isda, mura ang isda - konting bahay, di konkreto - masukal ang poblacion - madaming ibon - madalang ang kaingin - konti ang gumagawa ng troso - motorcycle - nagka- flash flood	- 1976: golden kuhol	- bihira pa ang bahay - marami pa ang tubig	- maraming kahoy - malakas ang tubig - maraming isda/ibon/narra - walang fertilizier pero malaki ang ani (40-50/ha) - may buwaya - herbal na gamot - kubo: cogon

Annex 2 – Mga Pagbabago (Cabudadan, Centro-2/Poblacion, Dilam, Dibay) – Part 2				
TAON	CABUDADAN	CENTRO-2/POBLACION	DILAM	DIBAY
1986-1996		- kumonti ang native na palaka - nawala/kumonti ang orchids, puno at iba pa	- madami pang ibon (wild birds) - anibong (arina) - malaria	
1996-2006	- iba ang ugali - sasakyan - dumami ang tao - communication - sementado ang kalsada - motor boat - luho - may TV - hybrid rice - lamok sa bahay - umiiksi ang buhay	- ilog, matatalunan pa - konti pa lang ang tao	- kaingin - dumami ang tao, konsumo	
2006	- illegal drugs - kung di gumamit ng insecticide, ubos ang pananim - madalang na ang igat/sugpo - wala nang river weeds - bawal na kumain ng piding - wala nang mga prutas (sida-y) - wala nang makukuhang tubig sa tabi ng ilog	- makitid na ang dalampasigan - madalang na ang idsa, huli 2kg - malayo na ang narra - nabawasan ang narra - mababaw na ang ilog - ilog: makipot at di na pwedeng inuman, halos wala na sa patag - kahit lumalangoy lang, wala nang Makita	- kumonti ang tubig mula 1976 - mas mataas ang ani ng palay - konti ang baboy damo - may kaingin sa may ilog	- lumayo na ang ibon - halos wala nang narra - ani 10-20/ha - wala nang buwaya - commercial/instant na gamot - bahay: kahoy/tabla

Annex 2 – Mga Pagbabago (Longog, Magsidel, Kaniwalan at Dadao)

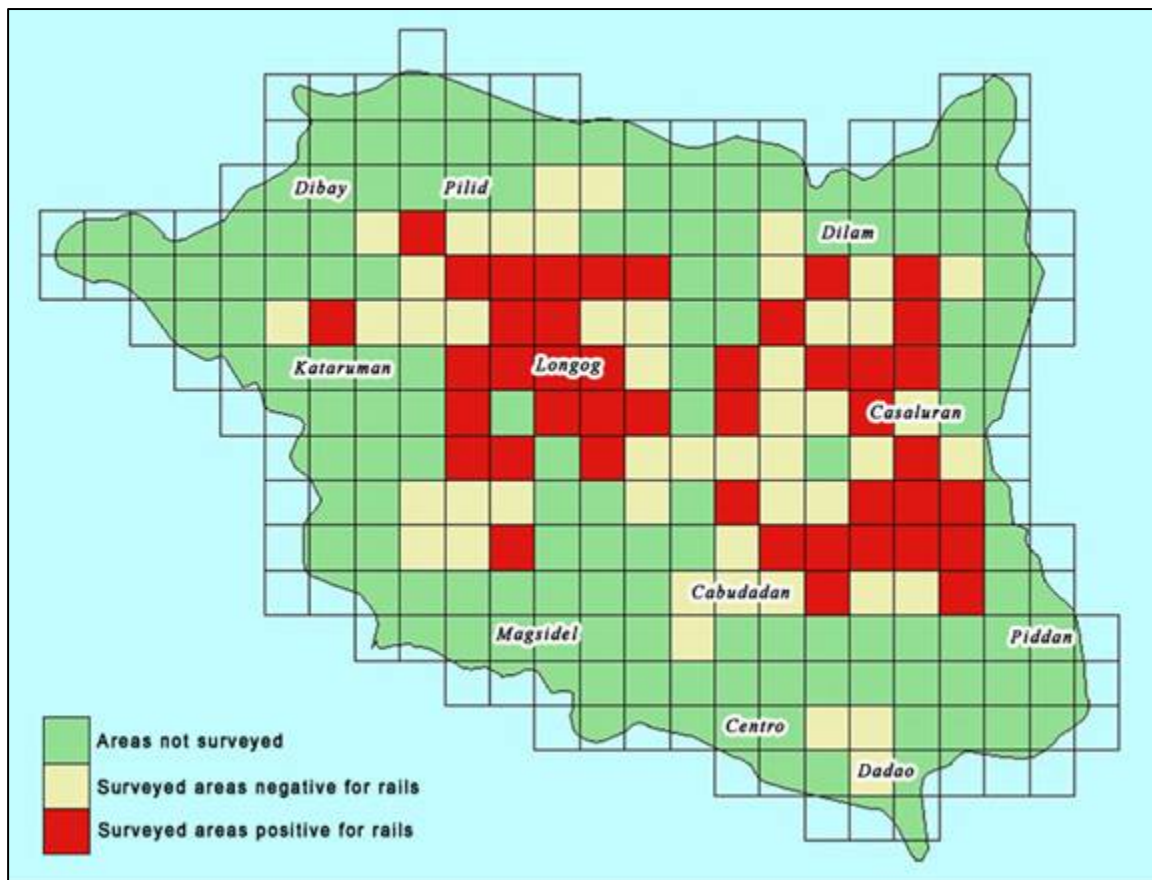
TAON	LONGOG	MAGSIDEL	KANIWALAN	DADAO
1934-1946				- may buwaya - marami pang isda - mababaw ang tubig - malaki pa ang puno - maraming ibon (alimuken, piding, ukong) - World War II - eskwelahan
1946-1956	- marami ang ibon, kahoy - malakas ang tubig	- marami pang nakukuha sa kalikasan - marami pa ang ibon noon - alingo	- malaki ang tubig hanggang 1980 - marami pang itlog ng ukong - marami pang puno	- marami pang ibon - wala pang sementado at malawak na kalsada
1956-1966		- mas mayaman ang tao noon - mas marami ang ani kahit 1 cropping lang - 1959: malakas pa ang tubig, di pa kalbo ang kagubatan	- 1961 : marami pang isda	- marami pang isda - malakas ang tubig - 25 centavos lang ang Coke
1966-1976		- 1971: martial law – strikto	- martial law	
1976-1986	- maganda pa ang kagubatan - malakas pa ang tubig	- nagkaroon ng kaingin	- 1980: lumiliit na ang tubig, 3ft ang binaba hanggang 2006 - ginagamit ang cyanide para sa negosyo - 1985 onwards: paggamit ng cyanide, alkampor, kaingin at pagliit ng tubig - 1980's: maliit na ang puno dahil sa kaingin, rattan extraction, sobrang kaingin - before 1980's: hunting, sa baba lang ang kaingin	- alingo - marami pang puno - maliit na kalsada - palakol/axe ang ginagamit pamputol ng kahoy - marami pang isda, ibon - pagkuha ng bindog - simula ng grabeng pagputol ng kahoy
1986-1996		- before 1992: wala pang nagpuputol at wala pa ang chainsaw - dumami ang dayo - 10 pa lang ang bahay noon		- paggamit ng fertilizer - kaingin - malawak na ang kalsada - Napocor
1996-2006	- dumami ang tao - mahirap ang buhay - uma, silo, chainsaw - bumaba ang tubig			- di na marinig ang huni ng ibon
2006	- halos 1ft ang ibinaba ng tubig mula 1970's - mahina na ang tubig	- din a makapagtanim sa kawalan ng tubig - pagputol at kalbo ang kagubatan - lumiit ang tubig - dumami ang kaingin - 2ft ang binaba ng tubig mula 1965	- wala nang itlog ng ukong	

Annex 3 – Calayan Rail Survey Update

Abundance and Distribution

The Calayan Rail *Gallirallus calayanensis* was described in 2004 from the island of Calayan of the Babuyan group of islands, northern Philippines. This island-endemic species was given an IUCN threat status of Vulnerable by Birdlife International which means that it faces a high risk of extinction in the wild. The playback census technique was employed to survey the abundance and distribution of the rail and thus clarify its conservation threat status.

Fieldwork was conducted in April, May, October, and December in 2005 and January and February in 2006 at a total of 471 survey stations located on or near trails throughout Calayan Island. In each station, the number of rails responding to playback of the ‘chorus call’ inside a 20m-radius plot was recorded. Rails were detected at 3% of survey stations from a total of 323 stations during the island wide survey in April-May 2005. The October 2005 survey in Longog and Pilid resulted in 27% positive stations out of 115 stations. In December 2005, 12% survey stations out of 89 were positive for rails. The island-wide survey in January to February 2006 resulted in 21% positive survey stations in 471. The total number of rails detected is 202 plus an additional 13 off census rail detections. The total area surveyed is 73.6 km² and the area of rail occurrence is 36.4 km². Rails were encountered in barangays Magsidel, Dibay, Dilam, Cabudadan, and Dadao, indicating a wide distribution of the rail in the island. The rail’s distribution and extent of occurrence across the island was plotted on a map (Figure 1).

Threats

The rail is threatened primarily by hunting and the destruction of its forest habitat. Snares or “silo” meant for the Red Junglefowl or “Abuyo” *Gallus gallus* pose one of the gravest threats to the Calayan Rail. Although the Calayan Rail registered low on hunters’ list of preferred quarry, two hunters from Magsidel and Dadao reportedly caught as many as 40 rails for every 10 Red Junglefowls using these snares in a year.

A recent crackdown on chainsaws in the island has dramatically reduced its use. Nonetheless, people continue to use the axe to clear forests for farming. In the areas surveyed, we have observed an estimated 8.2 ha of primary forests converted to farmlands with 4.7 ha comprising newly cleared forests that are being prepared for slash-and-burn farming or “kaingin.” Although logging in the island occurs on a small-scale, it is not regulated. Logging supplies demands for housing material, boat construction material, and the furniture industry.

Another threat to the Calayan Rail could be attributed to the interest of local residents in keeping rails as pets after widespread media attention its discovery generated. Early last year, a number of rails ended up in cages of a few residents. They were bought for as much as 300PhP each. Some of these rails were released back into the wild but at least six were reported to have perished in captivity. An attempt to transport a few birds to be sold in mainland Luzon was thwarted when members of the municipal council confiscated these and later released them back into the wild.

It is feared that the construction of a road system from Dilam to Cabudadan, if carried out without precautionary measures, will open primary forest tracts in the area to human inhabitation and activities such as “kaingin” farming, hunting and the introduction of potential rail predators like domestic dogs, cats and rats. A dog was seen by locals attacking and killing a Calayan Rail in Longog. Feral cats also thrive in the forests of Calayan Island although it is not known how much of a threat they are to the rails.

Annex 4 – ISLA Visual Aid

Isla Biodiversity Conservation, Inc.

- isang non-governmental organization (NGO)

Misyon:

Suportaran dagiti komunidad iti babassit nga isla:

- tapnu mas lalo nga maamwan da iti pagnanaedanda
- panangsalwad kaditoy nga naiparsua nga agbibig
- masigurado nga adda pay ti masakbayan ti sumarsaruno nga henerasyon

Calayan Rail Project

Misyon:

- maamwan ti kina addu ken lugar nga pakakitaan iti piding
- adalen nu kasanu nga maikkan iti suporta dagiti komunidad iti Calayan babaen iti panangsalwad iti piding ken dadduma pay nga pagbiagan.

Annex 5 – Sample Evaluation Form

			
PAKSA			
DALOY			
FACILITATOR			

Mga puna:

Annex 6 – Mga Larawan ng Kagubatan

Annex 7 - Photo gallery

